

“GOSPITAL TA’LIMDA MATEMATIKA FANINI O’QITISHNING SAMARALI METODLARI”

Xalilov Zuhridin Abduraxim o’g’li
Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi
huzuridagi “Mehri maktab” davlat ta’lim muassasasi
Andijon viloyati filiali umumiy o’rta ta’limni
tashkil etish bo’yicha pedagog xodim

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10214145>

Abstract: *This article talks about effective methods of teaching mathematics in hospital education and formation of students' logical thinking skills.*

Key words: *hospital education, logical thinking, modern education.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada gospital ta’limda matematika fanini o’qitishning samarali metodlari va o’quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllashtirish haqida so’z boradi.*

Kalit so’zlari: *gospital ta’lim, mantiqiy fikrlash, zamonaviy ta’lim.*

Bugungi kunda mamlakatimizda har bir sohada keng ko’lamli islohotlar amalga oshirilmoqda, bunday islohotlar ta’lim tizimida ham amalga oshirildi.

2022–yilning 5-may sanasida Vazirlar Mahkamasi tomonidan qabul qilingan “Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalar uchun maktabgacha ta’lim va tarbiya hamda umumiy o’rta ta’lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to’grisida” gi qarordir. Ushbu qarorga muvofiq, O’zbekiston Respublikasida ilk marotaba gospital maktab tashkil etildi. Toshkent shahrida ilk bor “Mehri maktab” tashkil etildi. Bir yildan so’ng “ Mehri maktab” filiallari Qoraqalpog’iston Respublikasi, Andijon va Farg’ona viloyatlarida ham ochildi.

Gospital ta’lim-uzoq muddat davomida davolanayotgan va hastaligi sabab ta’lim muassasasiga bora olmaydigan bolalarga ta’lim berishni tashkil etish bilan bog’liq pedagogikaning bo’limidir.

Hozirgi zamonaviylashuv sharoitida ham har bir fan bo’yicha, jumladan, matematika fani bo’yicha gospital ta’lim o’quvchilariga yetarli darajada bilimlar berish asosiy masalalardan hisoblanib, bunga erishishni ta’minlash, matematika fanining asosiy vazifasi hisoblanadi.

Matematika darslarida o’rganiladigan har bir matematik xulosa juda ko’p matematik tushuncha va qonuniyatlar bilan ifodalanadi hamda u qat’iylikni talab qiladi. Gospital ta’limda ta’lim olayotgan o’quvchilarda mazkur qonuniyatlarni bosqichma-bosqich o’rganish jarayonida mantiqiy tafakkur qilish rivojlanadi va matematik xulosa chiqarish madaniyati shakllanadi. O’quvchilarda matematik madaniyatni shakllantirishda biror matematik qonuniyatni ifoda etadigan fikrlarni simvolik ravishda tog’ri ifodalay

olishlari va aksincha, simvolik ravishda ifoda qilingan matematik qonuniyatni ifoda qila olishlariga o'rgatish muhim o'rin tutadi.

Ta'lim muassasalarida matematika o'qitishning maqsadi quyidagi uchta omil bilan belgilanadi:

1. Matematika o'qitishning umumta'limiy maqsadi: DTS da belgilab qo'yilgan minimal darajadagi bilimlarni berish.
2. Matematika o'qitishning tarbiyaviy maqsadi: o'quvchilarni ilmiy dunyoqarashini shakllantirish.
3. Matematika o'qitishning amaliy maqsadi: fanda olingan bilimlarni kundalik hayotida qo'llay olishi.

Bizga ma'lumki, matematika darslarida o'quvchilar o'qishning dastlabki kunlaridanoq mustaqil ravishda xulosa chiqaradilar. Ana shu chiqarilgan xulosalar matematik qonuniyatlar bilan tasdiqlanadi.

Har bir fanda bo'lgani kabi matematika fanida ham ta'riflanadigan va ta'riflanmaydigan tushunchalar mavjud. Gospital maktabda matematika darsida shartli ravishda, ta'riflanmaydigan eng sodda tushunchalar qabul qilinadi. Jumladan arifmetika mavzusida son tushunchasi va qo'shish amali, geometriya mavzusida esa tekislik, nuqta, masofa va to'g'ri chiziq tushunchalari ta'riflanmaydigan tushunchalardir.

Gospital maktabning yuqori sinflarida haftasiga 5-8 sinflarda 2 soat, 9 sinfdan 2.5 soat va 10-11 sinflarida esa 3 soat matematika faniga vaqt ajratiladi. Har bir sinf yakunida o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalari fanlar bo'yicha ishlab chiqilgan o'quv dasturlari bo'yicha o'z aksini topadi.

Gospital maktab o'quvchilarning matematik savodxonligi, mantiqiy fikrlashi va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan xalqaro baholash dasturlari (PISA, TIMSS) talablariga mos keladigan amaliy topshiriqlar bazasini yaratadi va mamlakatimiz o'quvchilarining mazkur xalqaro baholash dasturlariga munosib qatnashishini ta'minlaydi.

“Meharli maktab” da barcha fanlar bo'yicha sinflar kesimida o'quv-metodik majmualarning (o'qituvchi uchun metodik qo'llanma, elektron darsliklar) yangi avlodi ishlab chiqilgan va ta'lim jarayoniga joriy etilgan. Matematika fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash bo'yicha innovatsion metodikalar yaratilgan.

Dars metodlari shartli ravishda 3 ga bo'linadi: an'anaviy, noan'anaviy va zamonaviy. Har bir metod og'zaki, yozma va ko'rsatmali – amaliy usullarda olib boriladi.

An'anaviy dars o'tish metodida ko'proq ma'ruza, savol–javob, amaliy mashq kabi metodlardan foydalaniladi. Noan'anaviy dars ta'lim jarayoni markazida o'quvchi bo'lgan o'qitish metodidir. Zamonaviy dars ta'limning rivojlangan shakli bo'lib, u dars jarayonida yangi metod va usullardan foydalanishni, axborot texnologiyalari asosida dars o'tishni nazar tutadi.

Gospital ta'limda o'quvchilarning o'zini o'zi baholashi, o'quvchilar boshqa o'quvchilarni baholashi va o'qituvchi tomonidan baholash yondashuvlaridan foydalaniladi. Boshqalar bajargan ishni o'quvchi tomonidan, ya'ni o'quvchilarning o'zaro baholashi, sinfdoshining ishi to'g'risida axborotning mavjudligi o'zini-o'zi baholash faoliyatiga ijobiy ta'sir qiladi. Ishni bajargan o'quvchi o'ziga-o'zi baho qo'yadi. So'ng uning ishi

o'qituvchi tomonidan baholanadi, ikkala baho qiyoslanib, birinchi bahoning obektivlik darajasi aniqlanadi.

Davolanayotgan bolalarni matematika faniga qiziqtirish uchun darsda foydalaniladigan samarali metodlar va usullar:

1. “Zanjir” metodi-kvadrat tenglamalarni yechish mavzusi bo'yicha . Har bir qatorning o'quvchilari “Tenglama yoki tengsizlikni yeching” topshiriqli kartochkani oladi. Birinchi o'quvchi topshiriqni bajargach, orqasida o'tirgan o'quvchiga uzatadi. Bu jarayon oxirgi partadagi o'quvchi yechguncha davom etadi. Tez va kam xato bilan bajargan qator g`olib hisoblanadi.
2. “ Mozaika” o'yini–tanlangan qoida alohida bir varoqqa yoziladi va qirqilib bo'laklarga ajratiladi. O'quvchilar bo'laklarni to'g'ri joylashtirib, qoidani o'qib berishi lozim . Qaysi qator birinchi bajarsa, shu qator g`olib hisoblanadi.
3. “Zinama-zina” o'yini-bunda bir o'quvchi yoki guruhlarda o'tirgan o'quvchilar bilan alohida-alohida o'yinni tashkil etish mumkin . Bunda savollar oddiydan murakkabga qarab beriladi. Beriladigan ballar ham savolga qarab oshib boradi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, mashg'ulotlar qiziqarli bo'lishi uchun bu mashg'ulotlardagi har bir masala yoki topshiriq o'yin tarzida o'qitilishi shart. O'yin gospital maktab yoshidagi bolalarning asosiy faoliyati bo'lib, u orqali bola shaxs sifatida shakllanadi. Samarali metodlar muayyan ta'limiy maqsadlarga erishuvga, yani yangi bilim berish, o'tilgan mavzularni mustahkamlashga va uni chuqurlashtirishga qaratilgan bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Matematika o'qitish metodikasi – Jumayev
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirining 2018-yil 27-iyuldagi 191- sonli buyrug'iga ko'ra DTS talablari
3. Umumta'lim maktablarida matematika o'qitish masalalari
4. Gospital ta'limda matematika ta'limining amaldagi holati va mavjud muammolar - Yusupjanova Sh.M 2022 y